

napjaikat augusztus-hó végéig, mikor is bábokká változnak át; a báb szintén ott marad a lomb alatt; 8—12 napra a bábból apró fekete, barnás-sárga lábakkal ellátott légy — egy ú. n. gyászlégy (Sciara) — búvik ki, mely nagyon gyakran hasznát sem veszi fekete szárnyainak, hanem szintén a lomb alatt végzi feladatát, a peterakást. Élete nagyon rövid; a kibúvás után negyednapra már egyetlen egy légy sincs életben. Hulláik mind ott fekszenek a lerakott peték mellett. Jövő évben azután a petékből ismét kibújnak a piczi kis álcák s kezdik sötétben lefolyó életüket. Évekig mehet ez úgy, egyik nemzedék felváltja a másikat; az erdőben sétáló ember nem is sejti, mily élet van ott a lába-taposta lomb alatt.

Kohaus Rezső.

Kövi tyúkot (*Caccabis saxatilis*, Kaup., Steinhuhn) fiastúl együtt az elmúlt 1882-iki nyáron kétszer vettek észre a Quälgründchen nevű völgyben a Bélai-barlang felett. Kétség kívül ugyanazok voltak, melyeket ugyanaz év tavaszán a Magyar. Kárpátgyesület megbízásából valamivel éjszakra az Alabástrom-barlang körül szabadon bocsátottam volt; a meghonosítás tehát legalább eddig sikerült volna, de vajjon a kedves jövevények szerencsésen átéltek-e a telet is, könnyen fogjuk megállapíthatni jövő tavasszal, mert párosodásukkor messzire hallhatni csalogató hangjukat, épen úgy, mint a nyír- és siket fajt dürgését.

A vállalat sikerét még jobban biztosítani akarván, a bélai vadásztársaság felhatalmazott engemet, hogy az ő költségén még ez évben vegyek egy párt s tegyem ki ugyanott, mi mindenesetre utánzásra méltó példa egyéb vadásztársaságoknak is; hisz a régi jó idők eltűntek, mikor még egész népek kizárólag a vadászból élhettek. Nagyon is itt van az ideje annak, hogy vadállományunk mesterséges szaporítására gondoljunk.

Együttal megkérem a touristákat és vadászokat, hogy e gyönyörű tyúkféléket kiméeljék.

Dr. Greisiger M.

A Kárpátoknak és Németország középhegységeinek egykori jégárjairól szól egy munka,¹⁾ mely az 1882-diki év végén Boroszlóban Partsch J. egyetemi tanártól jelent. Midőn ezen munka hazánkra vonatkozó részének legalább főbb vonásokban való megismertetéséhez fogok, be kell vallanom, hogy vele szemben olyan helyzetben érzem magam, mint valamely szónok, kinek fáradságosan összeállított és jól betanult beszédét elmondotta az előtte szóló. Körülbelül 10 éve annak,

¹⁾ „Die Gletscher der Vorzeit in den Karpathen und den Mittelgebirgen Deutschlands“ von J. Partsch, Professor an der Universität in Breslau. 1882.

hogy adatokat gyűjtök, melyek a Kárpátok jégár-maradványaira vonatkoznak, és ime egyszerre megjelenik egy munka, mely ugyanazon tárgyról szól és tetemes részét közli azon adatoknak, melyeket én is észleltem és talán előbb mint a könyv szerzője, de fájdalom eddig még közzé nem tettem. Ezen kellemetlen meglepetés daczára mégis távol van tőlem, hogy haragudjam a szerzőre, sőt ellenkezőleg hálával tartozom neki, hogy annyi időt és fáradságot szép hegységünk átkutatására fordított, hogy a Magas-Tátra jégár-tüneményére vonatkozó irodalmi adatokat oly gondosan hordotta össze és hogy azt a fontos kérdést — vajjon voltak-e valaha a Magas-Tátrán is jégárak — végleges eldöntéséhez oly közel hozta. Hogy azon kérdés még nincsen oly határozottan eldöntve, a mint azt szerző véli (8. l.), mutatja egyebek között dr. Szabó József egyetemi tanár és jeles geológusunk kétkedő magatartása, ki az 1882. évben megjelent „Geologia“ című művének 372. lapján következőleg nyilatkozik: „Magyarországon a magas Kárpátokban, hogy a völgyekben meggyűlt törmelék valóságos morénának tekinthető-e, még eddig tisztába hozva nincs.“ Én már évek óta vallom azt a nézetet, hogy a Magas-Tátra völgyeiben és lejtőin található sziklagáták a jégárak által hozattak létre, és úgy hiszem, hogy Partsch munkája következtében nagyon apadni fog a kétkedők száma.

Hogy a Magas-Tátrának déli oldalán a Felkai- és Tarpataki-völgyben jégár-nyomok vannak, az már régóta ismeretes és számos erre vonatkozó adat már közöltetett is. Partsch ezen adatokat tetemesen bővítette, itt-ott kiegészítette és helyreigazította, de oly pontokat is fedezett fel (péld. a Fehérvíz völgye), hol ő az első, a kinek sikerült a jégár nyomaát kimutatni. Azonkívül számos helyen feltevéseket, vélekedést kockáztat, mi becses útmutató lehet a későbbi kutatóknak. Feltevéseinek egynémelyikét, például a Menguszfalvi-völgyre vonatkozót, már most is azon helyzetben vagyok, hogy azt teljesen megerősíthetem.

Sokkal érdekesebbek és tanulságosabbak azonban az éjszaki oldalon található jégár-nyomok, különösen a Javorinka-, Bialka- és Szuchavoda-völgyekben. Ámbár Partsch az első, ki ezen völgyekben a jégárak nyomát kimutatta és azok leírását közzétette, még is meg kell jegyeznem, hogy az 1876, 1879 és 1881-diki években én is számos erre vonatkozó adatot gyűjtöttem ezen tájon, különösen a Javorinka-völgyben. De minthogy ezen adataim a Partschéival megegyeznek és eddig nincsenek közzé téve, elsőbbségre nem tarthatok igényt és be kell érnem azzal, hogy Partsch nézetét támogassam. Az említett munkában az első szakasz (1—50 lap) a jégáraknak a Magas-

Tátrában hagyott nyomairól szól; ezen szakasz végén a Liptói-, Keleti- és Erdélyi-Kárpátok jégár-maradványairól is van szó. A II. szakasz tárgyalja a Szudeták jégár-nyomait (51—105); a III. szakaszban (105—145) Németország egyéb középhegységeinek jégár-nyomai vannak közölve; hasonlóról szól a 146—163 lapig terjedő IV-dik fejezet, míg végül az V-dik (164—198) a jégkorszak éghajlatáról, a tavak és völgyek keletkezéséről és a hegyvidékek domborzati viszonyairól értésít. Az V. fejezetben sok érdekes dolog van közölve, mely a mi vidékünkre is vonatkozik. A könyvhez 4 könyomatú lap van mellékelve, melyeknek elsején a Magas-Tátra viszonyai vannak vázolva.

Havasaink barátjaival végül közölhetem, hogy a Kárpát-egyesület több tagja a legközelebbi éveken át a jégárak nyomainak felkutatásával fog foglalkozni és hogy kilátás van arra, miszerint 2—3 év múlva oly munka birtokában leszünk, mely a jégáraknak a Magas-Tátrában hagyott nyomait részletesen és kimerítően fogja tárgyalni.

Löcsén, 1883.

Dr. Roth Samu.

Az Erdélyi Kárpát-egyesület Évkönyve. II. évfolyam

1882. A csínosan kiállított és 242 oldalnyi terjedelmű kötet tartalmaz: A) Értekezéseket és útleírásokat (p. 1—167); B) Egyesületi tárgyalásokat. A) 1. „Erdély ásványforrásai és gyógyfürdői“ Bielz Alberttől. A tudós szerkesztő értekezik sor szerint a sóskutak (sósforrások) és sószüledésekről, továbbá Erdély keserű-, glaubersó- és gáliczkő-forrásairól, cement-, timsó-, savanyú-, kén-, mésztartalmú vizeiről s végre petroleum- s iszapforrásairól vagy iszap-vulkánjairól. 2. „Homoród fürdő“ Guist Mórtól, élénk színekben s vonzólag rajzolja az ottani bár primitív, de igen kellemes viszonyokat, valamint az onnan eszközölhető közelebbi és távolabbi kirándulásokat. 3. „Kérolyból Baróthon keresztül Tusnádra“ Schuller L.-től, leírja a kirándulást a gyönyörű vidéken keresztül a nagy felvirágzásnak induló fürdőbe. 4. „Vándorlás hegyeinkben.“ Coppony Vil.-től, a felszerelésre és elővigyázatra vonatkozó utasításokat és tanácsokat nyújt a félreeső és a miveltségtől még nem érintett erdélyi havasokba rendezendő nagyobb kirándulásoknál. 5. „Kirándulás a Negoira.“ egy három napig tartó kirándulást ír le, mely jún. 4. a déli határlánczolat ezen királyára rendeztetett. 6. „Földváról az Omura, a Bucsecs legmagasabb csúcsára“ Römer J.-től, leírja a háladatos és nem igen fárasztó kirándulást eme hegyóriásra. 7. „A „zur Hirten-spitze“ nevű menedékház megnyitása és a Királykő meghágása 1881. szept. 17-én, 18-án“ Römer J.-től, leírja egy 70 személyből álló társaságnak kirándulását a